

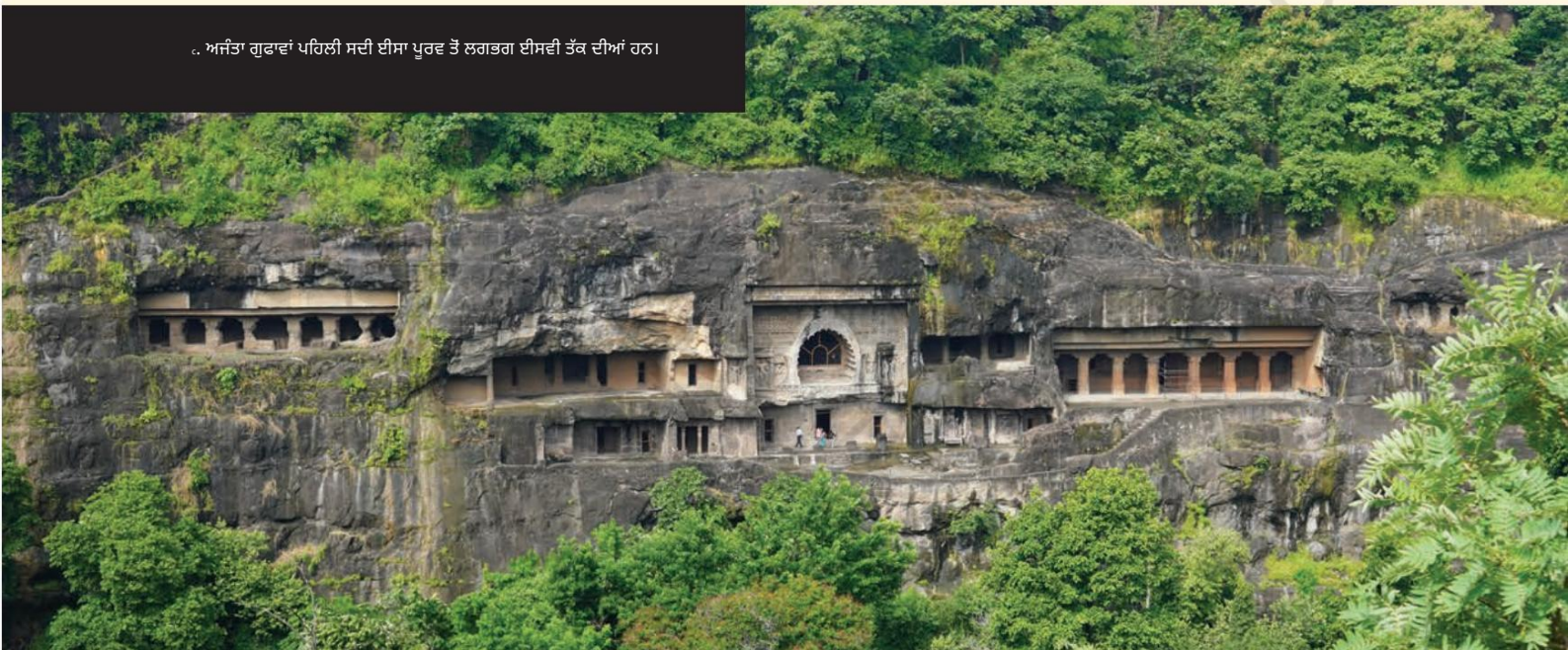
ਅਣਥੱਕ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਯੁੱਗ

ਅਯਾਜ

ਨਾ ਤਾਂ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੂਟਨੀਤੀ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਪਲੂਸੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬੁਰਾਈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਹੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਰਾਏ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੜ੍ਹ ਫੜਨ ਦੀ ਵਿਲਾਸਤਾ।

ਰਘੁਵੰਸ਼ ਮਕਾਲਦਾਸ

.. ਅਜੰਤਾ ਗੁਫਾਵਾਂ ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਈਸਵੀ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵੱਡਾ

ਗੁਪਤ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਕੌਣ ਸਨ? ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮਸੀਹਾ ਯੁੱਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਮੇਂ, ਡਿਪਟੀ ਮੇਅਰ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੀ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮਹਾਨ ਕਾਤਲ ਕੌਣ ਸਨ

ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅੱਜ ਕਿਵੇਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਹਨ?

0781CH07

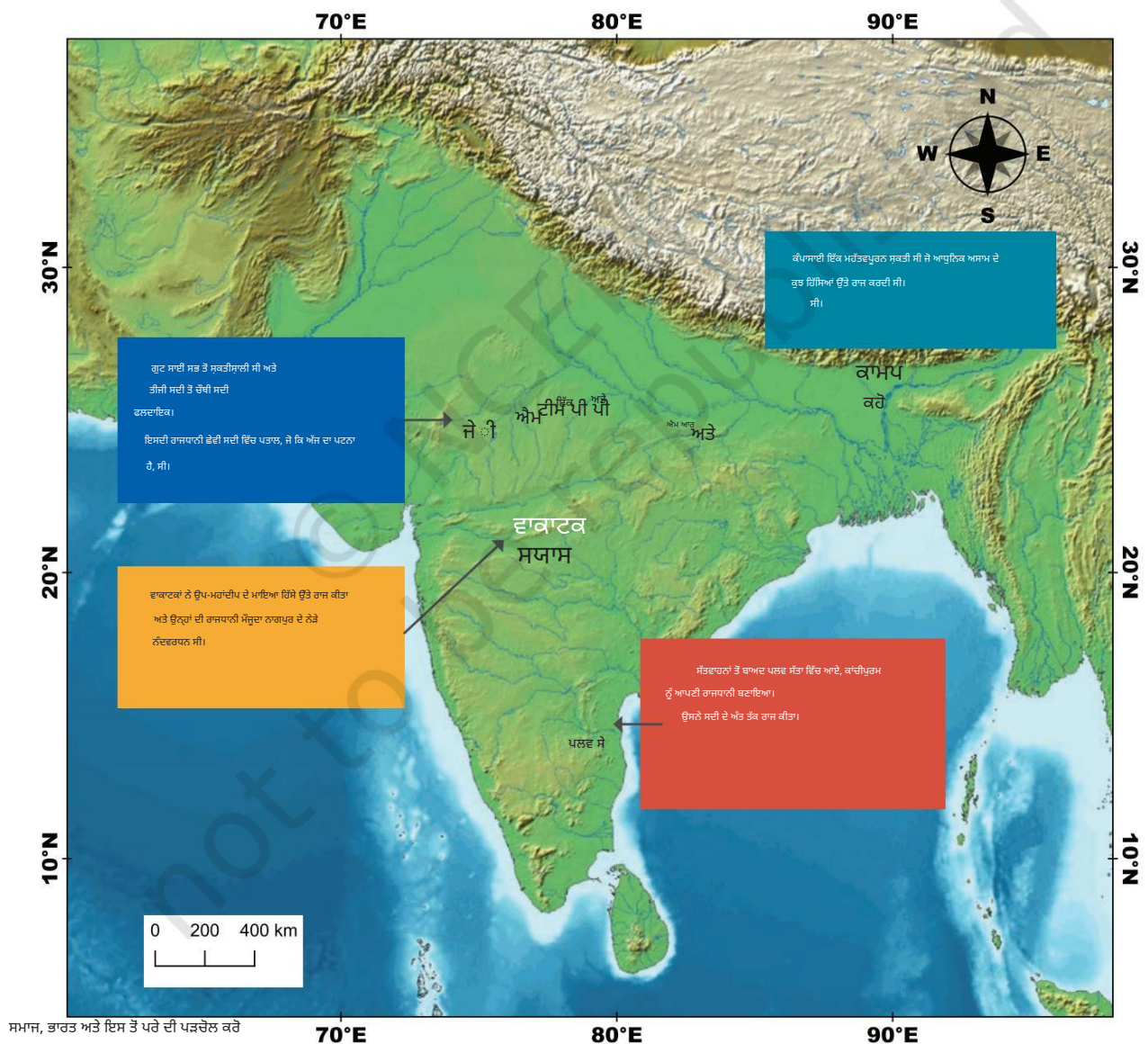
ਪਿਛਲੇ ਕਟੋਰੇ

ਧਰੁਵ ਅਤੇ ਭਵਿਆ ਹੁਣੇ ਹੀ ਪਨਰਾਯਾਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇਖੇ ਸਨ, ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਫ਼ਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੋਤੀ ਖਰੀਦ ਰਹੇ ਕੁਝ ਰੋਮਨ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਸਦੀ ਪਿੱਛੇ ਜਾਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸਨ। ਉਹ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਾਂ ਕੀ ਸ਼ਹਿਰ ਉਹੀ ਰਹੇਗਾ?

ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਜੇ ਉਹ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ

ਕੀ ਨਵਾਂ ਸਾਹਿਤ, ਨਵੀਂ ਕਲਾ ਆਵੇਗੀ? ਉਹ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਭੱਜੇ...

ਐਫ਼.. ਤੀਜੀ ਤੋਂ ਛੇਵੀਂ ਸਦੀ ਤੱਕ ਅਵਧ ਦੇ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਰਾਏ।

ਭਾਵਸ਼ਾ, ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਯਾਦ ਰੱਖਾਂਗਾ?

ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਸਾਨੂੰ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਾਂਗੇ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਵਸ਼ਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਘਰ ਬੈਠੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਤਾਂ ਆਓ ਆਪਣੀ ਟਾਈਮ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਪਤਾ ਕਰੀਏ

ਭਵੇ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਮਹਿਰੌਲੀ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਥੀਮਰ ਬਣ ਗਿਆ।

ਇਹ ਹੈ।

ਮੈਂ ਨੇੜੇ ਹੀ ਇੱਕ ਟੂਰ ਗਾਈਡ ਨੂੰ ਇਸ ਥੀਮਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆ।

... ਲੋਹੇ ਦਾ ਥੀਮਰ, ਮਹਲੌਲੀਦਲੀ

ਟੂਰ ਗਾਈਡ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਇਹ ਲੋਹੇ ਦਾ ਥੀਮਰ 100 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਲੱਗਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਜੇ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।
ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਧਾਤੂ ਹੁਨਰ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ।

ਭਵਨਸ਼ਾਸਲ ਪੁਰਾਣਾ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਚਲੋ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ।

ਭਾਵਾ ਦੇਖੇਯਾ ਇਹ ਸਾਲਾਹਿ ਤਮਬਰਮ੍ ॥

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਭਾਵਸ਼ਾ ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਓ ਸੁਣੀਏ ਕਿ ਗਾਈਡ ਅੰਕਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਟੂਰ ਗਾਈਡਇਹ ਛੇ ਟਨ ਦਾ ਥੰਮ੍ਹ ਗੁਪਤ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਚਾਂਗਯੂਤ ਤੀਜੇ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਉਦੈਗਰ ਗੁਫਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲੱਭੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਦੀਆਂ ਬਾਅਦ ਇਸਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵਾਨੂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਰਾਜਾ ਕੋਪਾਲਿਆ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਆਓ ਸਾਈ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਿਲਚਸਪ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰੀਏ।

ਮਿਸ

ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਸਾਈਕਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ ਮੀਹ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਜੰਗਲ ਲੱਗਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਫਿਰ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨ ਹੇਠ ਖੜ੍ਹਾ ਇਹ ਪ੍ਰਚੀਨ ਥੰਮ੍ਹ ਅੱਜ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ।

ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋਹੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਅਤੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚੋਂ ਆਕਸੀਜਨ ਲੋਹੇ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਪਤਲੀ ਪਰਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਜੰਗਲ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ।
ਹੈ।

ਤੀਜੀ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਤੱਕ, ਕੁਸ਼ਾਣ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਨੇ ਸਾਈਜੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ

ਅਤੇ ਉਰਪਮ ਦਾ ਫੈਲਾਅ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਲੱਗਾ।

ਨਵੇਂ ਰਾਏ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨੇ ਏਕੀਕਰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮੱਚ 'ਤੇ ਨਵਾਂ ਅਦਾਕਾਰ ਗੁਟ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਸੀ।

ਗੁਟਕੁਪਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਮਤਭੇਦ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜ ਸਨ।

ਨੇੜ ਇੱਕ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਉਭਰਿਆ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਉੱਭਰੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸਾਂ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰੀ ਦੀ ਕਲਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵਧੀ-ਫੁੱਲੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਰਾਸਤ ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਡਾਲੀ ਵਿਖੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹ ਉੱਤੇ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਵਿੱਚ ਮੰਚਾ ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਚਾਂਗਟ ॥ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦੇ ਚਾਂਗਟ ॥ ਮੌਰੀਆ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਨਾਲ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਚਾਂਗਟ ॥, ਜਿਸਨੂੰ ਜਾਹਵਮਾਦਯ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਪਤ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਉਹ ਵੇਣੂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਾਹਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ।

ਗੜ ਕਾ ਚਾਹ: ਕਈ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖਾਂ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਿਸ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗਤੀ ॥ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ॥ ਦੇਖਿਆ ਹੈ? ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੰਖਿਆ ਇਸ ਲਈ ਜੋੜੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਚੰਗਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਸਨ। ਪਹਿਲੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਅਜੇ ਵੀ ਕੁਝ ਭਾਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਚੰਗਟ ਥਾਮ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਗੁਪਤ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਗੱਠਜੋੜਾਂ ਲਈ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

ਚੌਂ.. ਰਾਜਾ ਚੰਗਟ ਥਾਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੁਮਾਰਦੇਵੀ ਕਟਵੀਰਵਾਲਾ ਜੰਗਲ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਹਨ। ਬੈਥਾਈ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਾਮੀ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਯੋਗ ਰਾਜਾ ਯਜ਼੍ਞ ਸਤਿਆਗਰਾਜ ਵਿੱਚ

ਇੱਕ ਥੰਮ੍ਹੀ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਚੰਗਤ ॥ ਦੇ ਪਾਟਾ ਸਮਗੁਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਦੇ ਲੇਖਕ, ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਹਰਸ਼ੇਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਜਾ ਕਾਮਵਾਕ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬੰਧ ਬਣਾ ਕੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕਜੁੱਟ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਕਈ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜੀਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ।

... ਹਰਸ਼ੇਨਾ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਇੱਕ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ

ਉਸਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਰਜਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ।

ਮੈਂ ਇਹ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਮਗੁਤਾ ਨੂੰ
ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਯੁਸ਼ਕਾ

ਉਸ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਉਸ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਗਏ।

ਹਰਸ਼ੇਨਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ

ਰਾਜਾ ਕਲਾ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜੋ

ਉਸਦਾ ਕਰੀਅਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਅਤੇ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਸਮਗੁਥ ਇੱਕ ਵੀਣਾ ਵਾਦਕ

ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਘੜੇ ਗਏ ਸਭ ਤੋਂ ਸਫਲ ਹਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ।

ਹੈਚ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ

ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਾ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਦੇ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ।

... ਬੈਨਾ ਸਮਗੁਟਵੀਣਾ ਖੇਡਣਾ ਪ੍ਰਭਾਗ ਮੇਦਵੀ ਲਮੀ

ਆਓ ਯਾਦ ਰੱਖੀਏ

ਮਹੱਤਵਾਕਾਂਖੀ ਰਾਜੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਵਿਰਾਸਤ ਛੱਡਣ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਉਥੇ.

ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਕ ਬਣਾ ਕੇ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ।

ਅਧਿਆਇ.. ਇਸ ਸਿੱਕੇ 'ਤੇ,
ਅਮੋਧਾ ਦੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ
ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਰਾਣੀ
ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਫੜੀ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ
ਹੈ।

ਕੁਝ ਮਦਦਗਾਰ ਸਰੋਤ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਅਤੇ ਜਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਵੈਸ਼ਨਵ ਪੁਰਾਣ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ

Gives details of headlandsgut dynastyAnugangaMayagangaBesanayagaPresent YagyaRajasaketAyoyaMagadha

ਇਹ ਆਪਣੇ ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ਆਪਣੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ, ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਫੈਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੌਜੂਦਾ ਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ।

ਆਓ ਪਤਾ ਕਰੀਏ

ਕਾਰਜ ਸਮਾਂਰੇਖਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਆਇ 1 ਅਸੀਂ ਕਈ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਭੂਤਕਾਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ। ਅਸੀਂ ਹਰੇਕ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ?

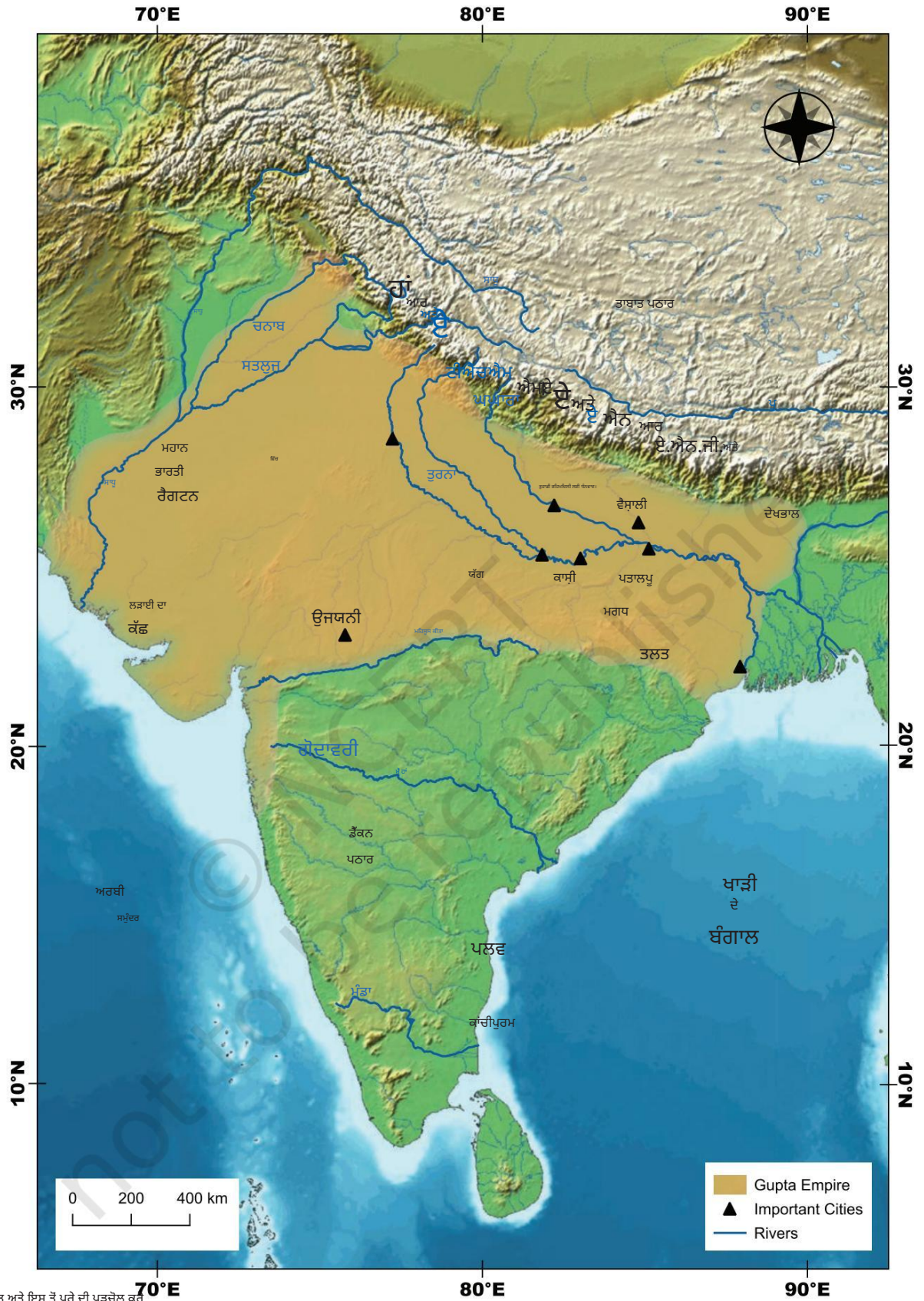
ਸਿਪਾਹੀਆਂ, ਹਾਥੀਆਂ, ਘੋੜਿਆਂ, ਰਸੋਈਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਫੌਜ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ, ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ
ਰਾਜੇ ਤੱਕ ਭੋਜਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਖਰਚਾ ਆਵੇਗਾ? ਜ਼ਰੂਰ ਨੇ ਟੈਕਸਦਾਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਆਓ ਪਤਾ ਕਰੀਏ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨਕਸ਼ਾ ਲਓ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਿਤ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭੋ। ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ
ਲਗਾਓ ਅਤੇ ਗਿਣੋ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਰਾਜ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ।

ਆਪਣੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰੋ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਨੰਬਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ।

ਸਮਾਜ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰੋ

ਅਧਿਆਇ: ਗੁਪਤ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦਾ ਅਵਤਾਰ। ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਵਾਕਾਟਕ ਗੁਪਤ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਨ। ਗੁਪਤ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੂਰਬੀ ਹਸਨਪੁਰਾ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ।

ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਯਾਤਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ, ਚੀਨੀ ਯਾਈ ਫਾਨ ਉਰਾਨ, ਪੰਜਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ? ਇਹੀ ਗੱਦ ਸੀ।

ਇਹ ਲੰਮਾ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਸਫ਼ਰ ਭਾਰਤੀ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਬੋਧੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ।

ਉਹ ਔਖੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੀਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਜਾ ਸਕਣ।

ਉਸਨੇ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ, ਇਸਦੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ

ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਿਰੀਖਣ ਦਰਜ ਕੀਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਯਾਤਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਅੱਜ ਤੱਕ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ।

ਹੇਠਾਂ ਉਸਦੇ ਯਾਤਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਦੇ ਸਮਾਜ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਨਿਰੀਖਣ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਉਣ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਨਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਗੰਗਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਵਸਨੀਕ ਅਮੀਰ, ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹਨ, ਅਤੇ ਦਿਆਲਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵੈਯਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਭਾਵ ਵਪਾਰੀ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਦਾਨ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਘਰ ਬਣਾਓ ਗਰੀਬ ਅਨਾਥ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਡਾਕਟਰ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅਮੀਰ ਵੈਯਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਦਵਾਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਘਰ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ।

ਬੌਸਾਏ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ

ਈ. ਜੇ. ਲੈਂਗ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦਿਤ

ਆਓ ਪਤਾ ਕਰੀਏ

ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਨਿਰੀਖਣ ਲਿਖੋ ਅਤੇ

ਆਪਣੇ ਨੋਟਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਇੱਕੋ ਟੈਕਸਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਮ ਕਰੋ

ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ

ਕੋਈ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਵਾਂਗ

ਸਮਾਜਿਕ

ਜਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ

ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ

ਰਹਿਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲੋਕ

ਸੇਵਾ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਰੇਣੀ

ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਰੱਸ ਰਹੇ ਹੋ?

ਬਣਨ ਲਈ

ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾ ਕਰੋ

ਨਨ ਮਾਨਾ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਫਾਈਸੀਅਨ ਵਰਗੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਕੀਮਤੀ ਸਰੋਤ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਲੇਖਕ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਖਿੱਦੂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹਨ।

ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਹੋਰ

ਫੈਸਨ ਚੰਡਾਲਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਠੋਰ ਸਲੂਕ ਦਾ ਵੀ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸਨ।

ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਫਾਈਸੀਅਨ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਮੂਹ ਇੱਕੋ ਸਰੋਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਆਓ ਸਰੋਤ ਵੱਲ ਵੇਖੀਏ।

ਸਮਝ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਕੋਣਾਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਟਦਾ ਹੈ।

ਗੁਪਤ ਪਰਛਾਵੇਂ

ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਨ

ਆਓ ਅਸੀਂ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੰਚ ਨੂੰ ਵੇਖੀਏ। ਤੁਸੀਂ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਮੱਕੀ ਦੀ ਰਾਈ ਇਕੱਠੇ ਅਟਵ ਮਾਥੇ ਵੇਖੋਗੇ। ਹੋ

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹਵਾਈ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹੋਣ।

ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ਾਸਨ ਬਾਰੇ ਕੋਝੀਆ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸ਼ਾਸਕ ਨੂੰ ਗੱਠਜੋੜ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ।

ਸਤਾਂਗ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ।

ਨਵੇਂ ਰਾਜੇ... ਨਵੇਂ ਖਿਤਾਬ

ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਗੁਪਤ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਖਿਤਾਬਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਰਾਜਸਤ ਅਤੇ ਚੱਕਰਵਰਤੀ, ਬਾਰੇ ਕੀਮਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਖਿਤਾਬ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਨ ਜੋ ਰਾਜੇ ਸਨ।

ਅਤੇ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਵਰਗੇ ਸਧਾਰਨ ਉਪਾਧੀਆਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਉਸਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ।

ਗੁਪਤ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੂਟਨੀਤੀ ਅਤੇ ਗੱਠਜੋੜ ਸਮੇਤ ਫੌਜੀ ਜਿੱਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ।

ਆਖਰੀ ਕਤਲ ਵਿਆਹੁਤਾ ਸਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਇਸਦੀ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਉਦਾਹਰਣ ਭਵਤੀ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਹੈ।

ਸਮਾਜ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰੋ

ਚਗੁਤਾ ਤੀਜਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵਾਕਾਟਕ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਗੁਟਕ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦਾ ਗੁਆਂਢੀ ਸੀ।

ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਭਯਸ਼ਵਟਕ ਦੀ ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਰਾਇਆ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਉਸਨੇ

ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਕਾਟਕਾਂ ਅਤੇ ਗੁਟਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਹੇ।

ਉਸਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਨੂੰ ਉਹਾਡੇ ਰਾਜਾ ਕਾਮਤਾ ਦਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਜੋ ਵਾਕਾਟਕ ਸਿੰਘਾਸਣ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵਣੁਕਭਾਵ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਭਵਤੀ ਇਸ ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੱਤ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਮੰਦਰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ

ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਰਾਮਟੇਕ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਨ।

ਰਾਜਧਾਨੀ
ਐਲਆਰਏ

ਰੈਜੀਟ

ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਇੱਕ ਰਾਜੇ

ਲਈ

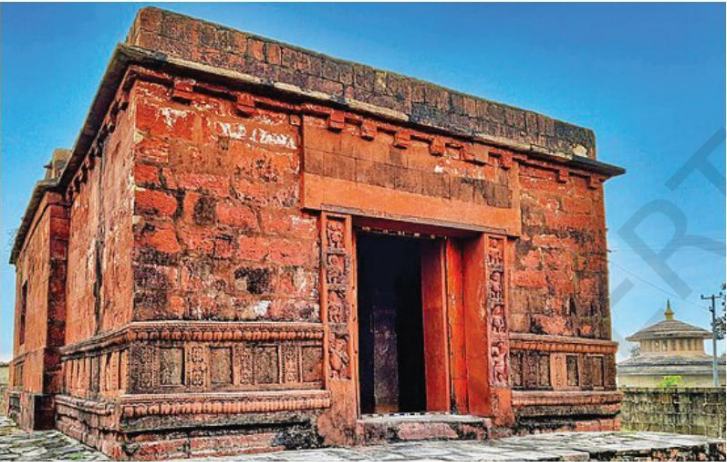
ਰਾਏ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ
ਕਰਦਾ ਹੈ

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ

ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ

ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ

ਉਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਐਫ... ਕੇਵਲਾ ਨਰਸਾਹ ਮੰਦਿਰ ਏਕਾਨਾਰਸਾਹ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ, ਜੋ ਕਿ ਵਾਨੂ ਦੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਮੰਦਿਰ ਭਵਤੀ ਗੁਟ ਕਪੂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੁਹਿਤਕ ਦਾ ਨਾਮ ਮਕਰਵਥ ਸੀ।

ਆਓ ਪਤਾ ਕਰੀਏ

ਭਵਤੀ ਗੁਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਦਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ

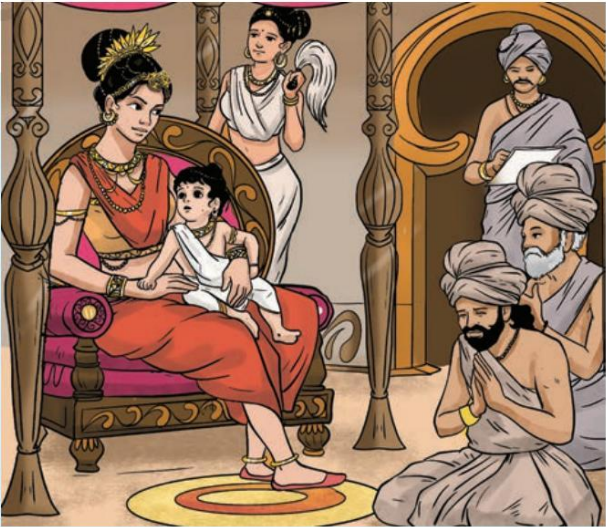
.. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਓ।

ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਕਾਵਾ! ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਦੱਸਦੇ ਹੋ?

ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ ਨਾਲ

ਇਹ ਸਾਂਝਾ ਕਰੀਏ.

.. ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਭਵਤੀ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯੂਨਾਨੀ

ਗੁਪਤ ਸਾਮਰਾਜ ਕੋਲ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਾਮਰਾਜ ਤੋਂ

ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸਕਾਂ, ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨੀ ਗਰਾਂਟਾਂ ਸਹੀ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਉੱਕਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖ ਟੈਕਸ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਸਕ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਸਥਾਨਕ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵੀ ਦਿੱਤਾ।

ਵਧਦਾ-ਫੁੱਲਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ

ਗੁਟਕਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਜ਼ਮੀਨ ਟੈਕਸ ਸੀ। ਹੋਰ

ਸਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਣਾਂ, ਸਿੱਚਾਈ ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਆਮਦਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ, ਮੰਦਰਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਅਜਿਹੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਜੀਵੰਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਮਾਰਕੀਟ ਹੁਲਾਰਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ, ਭਾਰਤ ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਚੀਨ ਨਾਲ ਇੰਡੋ-ਪੈਸੀਫਿਕ ਖੇਤਰ ਰਾਹੀਂ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਸਾਲੇ, ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਅਤੇ ਧੂਪ ਦਾ ਨਿਰਯਾਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਵਪਾਰ ਨੈੱਟਵਰਕ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਟਾਪ ਸੇਕੋਟੋ ਸੀ, ਜੋ ਅਰਬ ਸਾਗਰ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਸੀ।

ਮੱਕੇ ਦੇ ਮਤਦਾਨ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀ ਵਰਗੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਵਰਗੀਆਂ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਖੋਜਾਂ ਸੀਰੀਆ, ਅਰਬ, ਰੋਮ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਉੱਥੇ ਭਾਰਤੀ

ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸ਼ਹਿਰ ਅਮੀਰ ਹੈ

ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ।

ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤਿਤਾ ਦਾ ਯੁੱਗ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਸਕ ਵਰੁਣ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਨ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਹੋਰ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ।

ਉਸਨੇ ਨਾਲੰਦਾ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਬੋਧੀਆਂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹੋਰ ਬੋਧੀਆਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕੀਤੀ।

ਇਹ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਕਾਕਾ ਮੈਂ ਸਾਂਸਾ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂਗੇ।

ਸਮਾਜ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰੋ

ਐਫ. ਨਾਲੰਦਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਖੰਡਰ

ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ

ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਕਲਾਸੀਕਲ ਯੁੱਗ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਯੁੱਗ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ

ਇਸਨੂੰ ਕਈ ਥੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਅਤੇ ਸੰਕਲਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕਾਲਦਾਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਪੁਰਖ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨਾਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਇਆ। ਆਰੀਆਭ ਅਤੇ ਵਰਾਹਮਿਹਾਰ ਨੇ ਗਣਿਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ

ਖਗੋਲ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਿਕਾਰਡ ਜਦੋਂ ਕਿ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਨੇ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਸੰਤ ਅਤੇ ਥਾ ਨੂੰ ਸੰਕਲਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ

ਧਾਤੂ ਵਾਲੇ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੰਗਲ-ਰੋਧਕ ਲੋਹੇ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਬੰਧਨ ਨੇ ਕਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ।

ਮਲਾਜਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ।

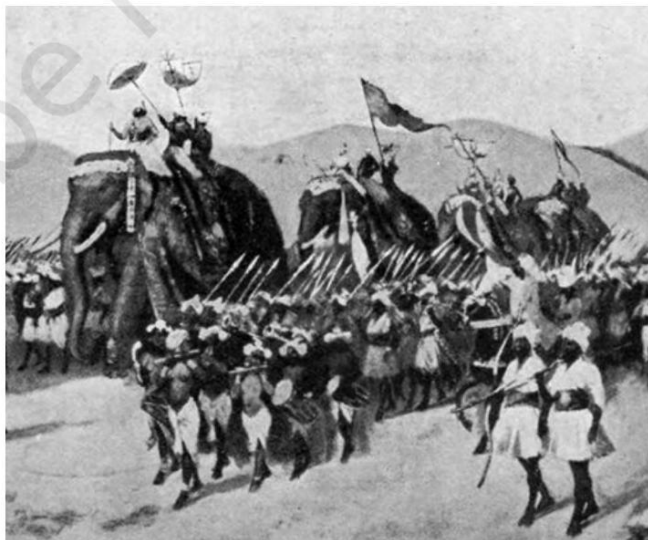
ਚਗੁਤ ਤੀਸਰੇ ਨੇਵਯਮ ਕੋ ਅਨੇਕ ਵਨਕਾਵੈਰ

ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ

ਉਸਨੇ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾਇਆ।

ਆਓ ਕੁਝ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਕੜੇ।

ਐਫ.. ਚਾਂਗਟ ਤਿਆ ਯੁਮਜਾਤੇਏ
ਕਈ ਕਲਾਕਾਰ ਕਕਪਾਨਾ

ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯੂਨਾਨੀ

ਆਰੀਆਭੱਟ 1000 ਈਸਵੀ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਮਕੁਸ਼ਮਪੁਰ (ਮੌਜੂਦਾ ਪਟਨਾ) ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਗਣਿਤ ਅਤੇ ਖਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਆਰੀਆਭੱਟ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀਆਂ ਗਤੀਆਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਰਤੀ ਆਪਣੇ ਧੁਰੇ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦਿਨਾਂ, ਘੰਟਿਆਂ, ਮਿੰਟਾਂ ਅਤੇ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਦਿਨਾਂ, ਘੰਟਿਆਂ, ਮਿੰਟਾਂ ਅਤੇ ਸਕਿੰਟਾਂ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਦਾ ਹੀ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਆਰੀਆਭੱਟ ਨੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਅਨੁਮਾਨ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਘੁੰਮਣ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ। ਉਸਦਾ ਕੰਮ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ, ਆਰੀਆਭੱਟ ਨੇ ਗਣਨਾ ਅਤੇ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿੱਖਦੇ ਹੋ

ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵਰਾਹਮਹਾਰਵਾਹ ਇੱਕ

ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗਣਿਤਿਕ ਖਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ

ਜੇਤੂ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਸੰਤ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ

ਵਾਟਾ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ।

ਉਸਦੀ ਕਿਤਾਬ, ਬ੍ਰਹਿਤ ਸੰਹਿਤਾ, ਇੱਕ ਖਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ ਅਤੇ

ਯੋਗਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ, ਕਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਤੱਕ

ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਤਾਂ ਜੋ ਤਰਕ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ

ਇਸਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਅਸਮਰੱਥਾ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਸੀ।

ਗਿਆਨ ਨੇ ਉਹਵਾਨ ਨੂੰ ਮਤਲਬੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਐਫ.

ਸਮਾਜ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰੋ

ਆਓ ਪਤਾ ਕਰੀਏ

ਆਓ ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਧਰੁਵ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਾਈਮ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਯੂਸ਼ ਅਤੇ ਵਰਾਹਿਮਹਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ।

ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਮੌਕਾ ਹੈ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋਗੇ?

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਇੱਕ ਲੜੀ ਬਣਾਓ।

ਅਧਿਆਇ.. ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਇੱਕ ਬੱਦਲ ਹੈ।

ਕਾਲਦਾਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੰਤਕਥਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

ਉਸਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਦਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਰਚਨਾ ਮੇਘਤਮਾਇਆ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਬਾਈ।

ਇਹ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਘਰੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਲੰਘਦੇ ਬੱਦਲ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਈ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਵੀ

ਪੰਚਨੇਕਾਇਆ ਮੋਰ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਰੂਪ ਵੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਮਿਸ

ਕੋਡ
ਸੰਗਠਿਤ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ
ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂ
ਆਓ ਅਤੇ ਲਿਖੋ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਆਯੁਰਵੇਦ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕੋਡੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ? ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਦਵਾਈ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਰਕ ਸੰਹਿਤਾ ਅਤੇ ਸੂਤਰ ਸੰਹਿਤਾ, ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸੰਕਲਿਤ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਉਹ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਿਦਾਨ, ਦਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦਵਾਈ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਡਾਕਟਰੀ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਰਗੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਯੁਰਵੇਦ ਸੰਪੂਰਨ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਮਨ, ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚਕਾਰ ਡੂੰਘੇ ਸਬੰਧ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੋ

ਗੁਪਤ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅਨੁਕੂਲ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਇਆ ਜਿੱਥੇ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਕਲਾ ਵਧੀ-ਫੁੱਲੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਸਟਰਪੀਸ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਲਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਲਕ ਉਭਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਾਰਾਣਸੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਨਮ ਅਸ਼ਟਮੀ ਮੰਦਰ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੂਰਤੀ ਕਲਾ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਅਜੰਤਾ ਗੁਫਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਦੈਪੁਰ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਕੱਟੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨੌਕਾਸ਼ੀ ਇਸ ਭਰਪੂਰ ਕਲਾਤਮਕ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਗੁਪਤ ਕਲਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਦਇਆ ਅਤੇ ਦਿਆਲਤਾ ਦੇ ਮਿਆਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਥਾਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ।

ਆਓ ਪਤਾ ਕਰੀਏ

... ਅਤੇ .... ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪੁਰਾਚੀਨ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖੋ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕਿਸ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ? ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਿਰੀਖਣ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰੋ।

ਸਮਾਜ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰੋ

ਗੁੱਟਾ ਡਿੱਗਣਾ

ਛੇਵੀਂ ਸਦੀ ਤੱਕ, ਗੁਪਤ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਪਤਨ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਤੋਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।
ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸ਼ੁੱਕਰ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਹਾਰਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਇਸਦਾ ਦਬਦਬਾ ਬਣਿਆ।
ਕੰਟਰੋਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਖੇਤਰੀ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ,
ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਦੌਰ ਸੀ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੋੜ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ।
ਕਾ ਉਰ ਦਾਗੇ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਦੱਖਣ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ...

ਆਓ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਚੱਲੀਏ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਉਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਲਵਰਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜ ਸੀ।
ਰਾਜਵੰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਭਰੇ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੌਜੂਦਾ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ।
ਇਸਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਵੇਸਤਵਾਹਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।
ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੱਤਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਪਤਨ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਲਵ ਕਲਾ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀ ਕਲਾ ਦੇ ਵੀ ਮਹਾਨ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਚੱਟਾਨਾਂ ਨਾਲ ਘੜੇ ਹੋਏ ਗੁਫਾਵਾਂ ਸਨ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇਖਾਂਗੇ।
ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ ਮੌਜੂਦਾ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ 1000 ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਧਨਮਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਦਰ
ਘਟਕ ਸ਼ਾਕਾਪਨ ਨੇਸ਼ਾ, ਜੋ ਸੱਤਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਉਭਰਿਆ,
ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ।

ਕੰਪਾਸਾਈ ਰਾਜਵੰਸ਼, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਮਾਨ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਸਾਮ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬੰਗਾਲ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਇਹ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਸਾਮ ਕਪੂਘਾਟ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਾਮ ਕਿਓਤਰਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
ਅਤੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਇਸਦੇ ਰਾਜਾ ਭਗਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ।

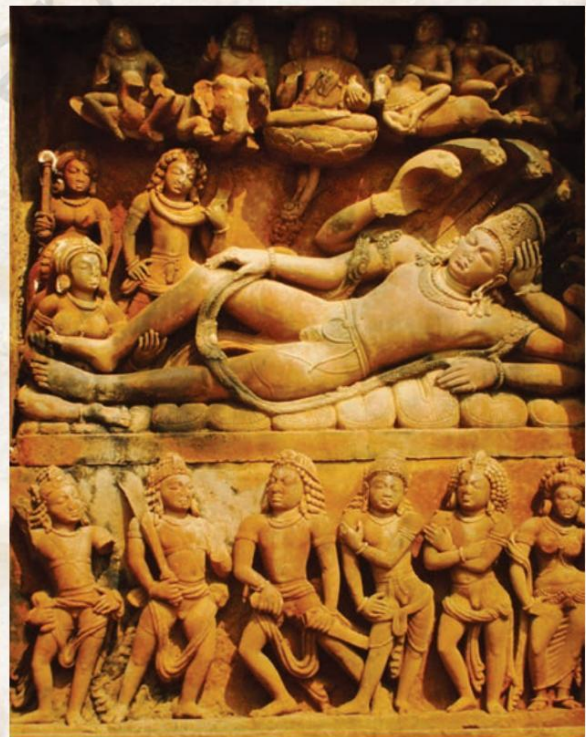
ਅੰਤੜੀਆਂ ਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਪਹਿਲੂ

ਤੋਂ... ਤੀਜੀ ਤਸਵੀਰ, ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਮਗਧ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਟੈਰਾਕੋਟਾ ਮੂਰਤੀਆਂ, ਗੰਗਾ ਅਤੇ ਯਮੁਨਾ ਨਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੰਗਾ ਇੱਕ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਜੀਵ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਕਰ (ਮਗਰ) ਵਰਗਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਯਮੁਨਾ ਇੱਕ ਕੱਛੂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵਗਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਘੜੇ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਨਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

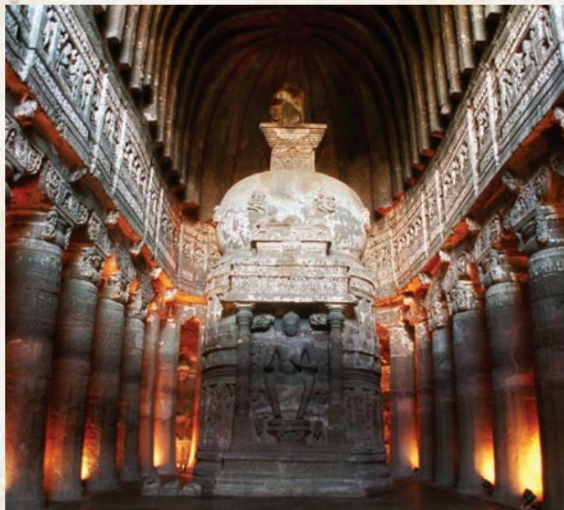

ਸਮਾਜ, ਤਸਵੀਰ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰੋ

... ਖੱਬੇ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਸੱਜੇ ਦਸ਼ਾਵਤਾਰ ਮੰਦਿਰ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ 'ਤੇ ਵੱਡੇ

ਚਿੱਤਰ: ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਅਜੰਤਾ ਗੁਫਾਵਾਂ, ਮਗਧ ਅਤੇ ਵਾਕਾਟਕ ਕਾਲ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਖੱਬੇ: ਇੱਕ ਟੇਪੂ (ਸਿਖਰ) ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਉੱਕਰੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਫਾ ਜਿਸ
ਤੋਂ ਇੱਕ ਬੈਨਾ ਭਿਕਸ਼ੂ ਚਮਕਦਾਰ ਲੱਕੜ ਦੀ ਛੱਤ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਜੇ: ਬੋਧੀਸਤਵ ਪਾਪਨ ਦੀ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ।

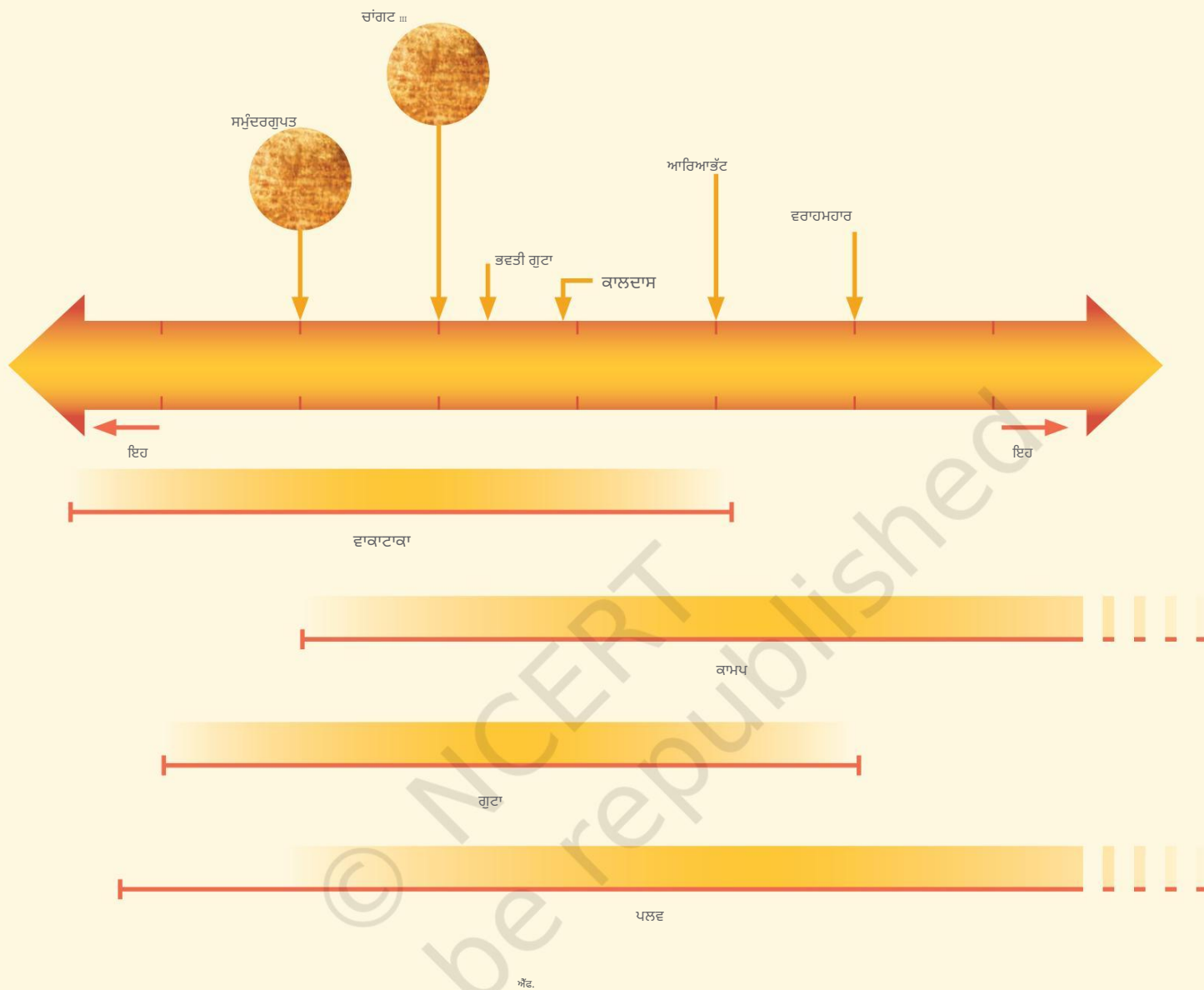

ਭੈ... ਉਦੈਗਰ ਗੁਫਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਦਾ ਮੰਦਰਾਂ ਮੰਦਰ ਹੈ। ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੀ ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ
ਚੈਨ

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯੂਨਾਨੀ

ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵਜ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਧੁਨਿਕ ਅਸਾਮ ਦੇ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੰਪਾ ਰਾਏ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ, ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਮੱਠ ਸਕੂਲ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਜੋਂ ਵਧਿਆ-ਫੁੱਲਿਆ।

ਪਲਵ ਅਤੇ ਕਾਮਪਾ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਲੀਦਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਦੱਖਣੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ, ਸਮਗੁਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਪਲਵ ਸ਼ਾਸਕ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਪਰ ਉਸਦੇ ਇਲਾਕੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸਨੇ ਪਲਵ ਸਮੇਤ ਸਥਾਨਕ

ਸਮਾਜ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ।

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਉਸਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੰਦੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਤਖਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਸਬੰਧ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਪਟਿਯੂ ਦੇ ਮਾਸਮੁਗੁਟ ਨੇ ਕੰਪਾ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਪਰ ਸਿੱਧਾ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕਈ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਦੌਰ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਮਰਾਜ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਫੈਲਿਆ, ਕਲਾਤਮਕ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਗਣਿਤ, ਖਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਧਾਤੂ ਵਿਗਿਆਨ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਗੁਪਤਾਂ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਪਤਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਡਲ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਿਖਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ...

ਗੁਟ ਰਾਜਾ ਨੇਸ਼ੇ ਮਾਰਤਾ ਸੁੰਤ ਕੋ ਸਾਈ ਅਭਿਆਨਭੂਮੀ ਗ੍ਰਾਂਟ

ਵਿਆਹ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।

ਗਿਆ

ਕਲਾਸਹਾਯਵਨ ਅਤੇ ਗਣਤ।

ਗੁਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਾਕਟਕਪਾਲਵ ਅਤੇ ਵਾਮਨ ਵਰਗੇ ਰਾਜਵੰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਜੀਵੰਤਤਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ

ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਟ ਸਾਈ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹੋ। ਇੱਥੇ

ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

ਪਾਤਾਲਪੁਸ਼ੇਕਰ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਜੀਵੰਤ ਅਤੇ

ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ... ਇੱਕ ਸੰਤ ਦਾ ਗੁਦਾ ਜੋ ਗੁਟ ਸਾਈ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲਿਖੋ ਅਤੇ

ਇਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ।

· ਕਿਹੜੇ ਗੁਣਾ ਸ਼ਾਸਕ ਨੂੰ ਵਾਮਾਡੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ?

· ਸ਼ਾਂਤ ਸਮਾਂ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਗੁਪਤ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਰੋ।

· ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਓ। ਇੱਕ

ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਬਣਾਓ, ਲਖਰਾਜਮਣੀ ਅਤੇ ਵੰਸ਼ ਵਰਗੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਓ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਜੀਵਤ ਕਰੋ।

· ਦੋ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਓ

ਕਾਲਮ ਦੇ	ਕਾਲਮ ਬੀ
ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ	ਇਹ ਕਜ਼ਾਖ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵੰਤ ਗੁਫਾ ਪਹੀਆਂ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਉਜਯਨੀ	ਖਾਦੇਵਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਚਣਕਤ ਗੁਫਾ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਨੱਕਾਸ਼ੀ ਲਈ ਐੱਸ.
ਉਦੈਗਿਰੀ	ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ।
ਅਜੰਤਾ	ਗਜ਼ਰ ਮੰਦਿਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ਮੈਂ ਮੌਜ-ਮਸਤੀ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।
ਪਤਾਲਪੂ	ਏਕਾ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ,

· ਪਲਵ ਕੋਣ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿੱਥੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ?

· ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਾਲ ਨੇੜਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਜਾਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ।

ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਬਿਰਤਾਂਤ ਲਿਖੋ। ਸਾਈਟ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰਲ ਕਲਾਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਨੋਟਸ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਕਿ ਯਾਤਰਾ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਧਾਇਆ।